

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 6 fillér.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER:

pénteken és minden törvény-
hatósági bizottsági közgyűlést
követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
Városi könyvnyomda-vállalat
irodájában.

Ide küldendők a kéziratok és
előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KOZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. * Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

A vízvezeték ügye.

— Pazár István jelentése. —

A vízvezeték munkálatok vezetésére kiküldött bizottság 1906 június hó 20-án tartott ülésében Fejér Ferencz dr. kérdést intézett az ülésen jelen volt műszaki közegekhez, hogy egyik helyi lap a vízvezetékre vonatkozó közleményeiben foglaltak mennyiben felelnek meg a valóságnak.

Pazár István, az állami vízépítési osztály főmérnöke most betérjeszti feleletét a következőkben. Ezen jelentés immár mindenkit meggyőzhet arról, hogy a vízvezeték létesítése esetén lesz jó és bőséges vizünk. A jelentés szóról-szóra így hangzik:

„Nekünk is tudomásunk van azon támadásokról, amelyek egy helyi lap hasábjain a vízvezeték előmunkálatai és tervei ellen irányulnak, de azokat két oknál fogva nem tartjuk válaszra érdemeseknek: az egyik az alacsony műszaki nivó, mely a cikkekben végigvonul; a másik azoknak stylusa. Oly fizikai előismereteknek a hiánya tetszik ki ezekből a támadásokból, melyeket már a középiskola alsóbb osztályaiban is tanítanak. Arra azonban — sajnos — megfelelték a cikkelyek, hogy — amint hallom — a jóhiszemű polgárság, sőt a város vezető körei között is kértelyeket támasztottak az előmunkálatok és tervek megfelelő volta tekintetében s így, míg egyrészt távol áll tőlem, hogy hírlapi polémiát mondjak, vagy irjak, másrészt indokoltnak tartom, ha a bizottság, mint a város bizalmának ez idő szerinti letéteményese az eddigi és ezutáni munkálatok tárgyában részletesebb felvilágosításokat óhajtat. A fentemlített támadások természetesen a városi főmérnök ellen nem irányulhatnak, mert az előmunkálatokat és terveket a m. kir. Orsz. Vízépítési Igazgatóság Közegészségügyi mérnöki osztálya készítette, illetőleg vezette, azért mint ennek az osztálynak a megbízott képviselője, a kívánt felvilágosításokat a következőkben van szerencsém előadni:

Minden vízműnek műszaki szempontból is legfontosabb része a vízbeszerző telep, melytől megkívánjuk, hogy kifogástalan minőségű és elegendő mennyiségű vizet beláthatatlan ideig képes legyen a város számára szolgáltatni. A vízműnek többi részei: csőhálózat, gépészeti berendezés, raktározó medence stb. mind inkább programmszerű munkák. A vízbeszerzés céljaira Debreczenben, — hol sem felszíni viz, sem természetes forrás nincs — csak az alsó talajvizet vehetők számításba. A talajvizet ugyanis két csoportba oszthatók; egymint: 1. közvetlen a beszívárgásból táplálkozó s ilyenek ki is tett nem szigetelt

felső talajbéli vizek; 2. szigetelt rétegek alól nyert, természetesen szűrt, ugynevezett artézi vizekre.

Előbbiek ki vannak téve a közvetlen beszívárgás folytán a szennyezés lehetőségének, vizoszlopuk (talajviz) nyomással nem bír, vízmennyiségük rendszerint a csapadék viszonyoktól függ, tehát sem minőség, sem mennyiség szempontjából nem megbízhatók.

Utóbbiak helyes megfurás mellett szennyezésnek ki téve nem lehetnek, mert a talaj a felszíntől nagy tömegű és kiterjedésű vizet át nem eresztő agyagrétegekkel vannak elválasztva; a víz nyomása (emelkedő képessége) mindig nagyobb, mint a csőbe való beszívárgás nivója, sőt kedvező körülmények között a víz a telep fölé is fölszáll. Ez a közlekedő edények törvényén alapul, melyet némileg ellensúlyoz a vezető homok- és kavicsrétegek surlódó ellenállása. Az a víz tehát, amelyet mély furással, nagyobb vastagságú agyagrétegek alól nyerünk, az Alföldet körülvevő hegyek lejtőin szivárog a földbe, utat keres magának a vizet vezető, durvább homok és kavicsrétegekben, azokat megtölti teljesen s azokon átszivárogva, szigetelő agyagrétegek közé kerül, ahonnan nyomását nyeri. Nem vizekről van tehát szó, hanem több száz kilométer hosszú és széles, vízzel telített hatalmas kavics- és homokrétegekről, melynek gyűjtőterülete az egész Nagy Magyar Alföld parthegegségei.

Jóllehet ezek a vezeték rétegek nem teljesen egyenletesek és vízszintesek, hanem beágyazódott lencseszerű agyagrétegekkel vannak megszakítva, azok roppant kiterjedése folytán kétséget nem szenved, hogy azok nem lokális jelenségek, hanem azok az egész város és környéke alatt elterülnek és mindenütt fellelhetők, csupán a terep magasságától függ, hogy a víz azokból a terepig kiemelkedik-e, vagy a terepszin alatt marad. Kiváló példa erre a Debreczen városban készült nagy mélységű furás az ev. ref. Nagytemplom előtt, melynél 180 méter körül szintén meg voltak a vezeték rétegek, éppen úgy, mint a köntösgáti két furásnál, utóbbi terep színe mintegy 10 méterrel alacsonyabb s itt a víz a térszin felett kifolyik, míg az ev. ref. Nagytemplom előtt már a terep alatt marad.

Mínt hogy továbbá minden artézi kútnál csakis relatív mennyiségről — viszonyítva a kifolyás magasságára, vagy a leszivattyúzás mélységére — lehet szó: ugyanaz az artézi kút nagyobb mélységben több vizet ad — az alsó vizet vezető rétegeket ott kellett felkeresnünk, ahol a terepszin alacsony volta miatt ugyanazon munkával több eredmény

volt várható. Tehát Debreczen környékének oly legalacsonyabb pontjain, hol egyuttal a nagyobb mennyiségű víz beszerzésére okvetlenül szükséges, nagyobb terület is rendelkezésre állott. Ezért választottuk a balmazújvárosi ut szélét, mint legalkalmasabb helyet, mely még a városhoz közel fekszik.

Az előmunkálatok igazolják, hogy választásunk helyes volt.

Mindkét furás felszökő (terep fölé emelkedő) vizet ad; egy-egy furásból hosszabb ideig percenként 900 liter vizet is szivattyuztunk (15 másodperczliter) anélkül, hogy a másik furás megérezte volna a két furást egyidejűleg, éjjel-nappali folytatólagosan vezetett üzemben megszivattyuzva annyi vizet vettünk a két kútból, amennyit a rendelkezésünkre állott gépberendezés kiemelni birt. Negyedóránként mértem a víz mennyiségét indikator diagrammokkal a sűrítő légszivattyu munkáját és pontos számításokat tettem a hatásfokra. Ezek a számítások azt eredményezték, hogy az eredetileg tervbe vett sűrített levegővel való vizemelést, alacsony hatásfoka miatt, mellőzzük és tervünkben dugattyus szivattyuk alkalmazására térünk át.

Azonban ezzel egyidejűleg változtatnunk kellett a furások méretein is, annyival is inkább, mert gondoskodnunk kellett arról, hogy a furások erősebb igénybevétel esetén ne homokolódjanak be; ez pedig csakis gondosan kikészített és körülkavicsolt szűrőcsövek alkalmazásával érhető el, ami viszont a nagy átmérőjű, az előirányozottnál költségesebb kutak készítését, illetve tervezését vonta magával.

Mind az a költségtöbblet, ami a kutakra előirányoztatott, meg fog tehát térülni az évi üzemköltségekben.

Az előmunkálatok és próbaszivattyuzás tartama alatt többször meghívtuk a tanácsot, a város vezető köreit, polgárságát, melynek akkor alkalma lett volna fentiekéről saját érkeivel meggyőződni; készséggel szolgáltam a helyszínén bárkinek felvilágosítással, de a város tanácsán és néhány gyakorlatozó, érdeklődő honvédtisztén kívül alig egy-két ur érdeklődött az ügy iránt.

Most — hat év múlva — vonják kétségbe adatainkat és kívánnak újabb kutatást egyesek, jöllehet annak idején az összes munkálatok a teljes nyilvánosság előtt végeztettek.

Kétségtelenül meg volt állapítva 1. hogy a választott hely a városnak vízzel való ellátására legalkalmasabb s hogy onnan kifogástalan minőségű és ugyszólván tetszés szerint növelhető mennyiségű víz beszerezhető; 2. hogy a víz kiemelésére dugattyus szivattyuk olcsóbb üzemmél alkalmazhatók, mint a sűrített levegővel működő rendszer. Ez volt az előmunkálatok célja s hogy azokat a többi kérdésre vonatkozólag ki nem terjesztettük, annak oka az volt, hogy ebben az esetben meg kellett volna építeni a végleges kutakat, a szivattyu telepet, amire abban az időben költségfedezet rendelkezésre nem állott.

A depressió, azaz a várható legnagyobb leszívás kísérleti- és tapasztalati adatokból viszonylagos számításal határozott meg.

Tekintettel azonban arra, hogy a tervezett, körülkavicsolt szűrőcsövek nemcsak a homokot tartják vissza, hanem erős kontraktionális ellentállást is okoznak, a kísérleteket az első, végleges kutak furása alkalmával folytatni fogjuk s a szerzendő eredményekhez képest nem zárkozunk el a tervek módosításától, amint azt a város mérnöki hivatalával, — jó val az erre vonatkozó hirlapi támadások előtt — részletesen közöltünk.

Részemről minden esetre tervbe vettem a közvetlen szivattyuzási módszer megvalósítását: ez a kutak kisebb mértékű igénybevételével, de az üzemköltségek lényeges, nagymértékű redukálásával járna; szó van erről a tervekben is, de — pedig ez már csakugyan igen fontos kérdés — erről a hirlapi támadások mélységesen hallgatnak.

Az a kérdés merült még fel, mily alapon állapítottuk meg a kutaknak egymástól való távolságát? Nem fogják-e egymást befolyásolni? A depressió folytán tudvalevően egy-egy kut körül a víz magasabbrendű görbefulületet ölt, mely ártézi kutatnál közelítőleg parabolikus forgástelület. Ha két kut parabolikus depressió felülete metszi egymást, akkor — és pedig a metszés arányában — azok egymást befolyásolják. Ha e felületek egymást nem érik, ugy a terület nincs gazdaságosan kihasználva. Arra kellett tehát törekednünk, hogy ezek a leszívás következtében keletkezendő felületek egymást éppen érintsék — s azért vettük — számítás alapján — kereken a két kut közt levő fél-távolságot alapul. Ha mindazáltal a végleges kutak kisebb távolságot is megengednek, módunkban lesz ezeket nagyobb mértékben igénybe venni, ellenkező esetben az egy kútból kiemelendő mennyiséget csökkenteni.

Az egy kútból kiemelendő vízmennyiség tehát minden vízvezetéknel a kutak végleges elkészítéséig csupán közelítő, csekély határok között módosítható mennyiség, mert ez nemcsak a rétegek nyomásától, hanem a rétegek strukturájától és a csőátmérőtől is függ. Durvább szemcséjű réteg, nagyobb átmérőjű huzócső több vizet adnak, ugyanazon mellékviszonyok esetén. Ismerjük a nyomást és a rétegek szerkezetét, tehát kisebb depressió mellett nagyobb mennyiségű víz kiemelése céljából növeljük az átmérőt. Ezért vettük a befejező cső átmérőjét 300^m-re.

Ez a csőszakat nem marad véglegesen a furásban, hanem a végleges bélésű leeresztése után felhuzandó, miközben a két cső közötti körgyűrű szelvényű hézag kavicsal lesz kitöltendő. A végleges bélésű a rétegterv szerinti mélységekben, ahol vizet adó réteg feltáratott, ónozott vörösréz szitaszövettel burkolva, lyukakkal lesz ellátva. Körül kavicsolás után az egyes kutakat erőltetett üzemmél megszivattyuzzuk, aminek következtében a víz eleven erővel magával ragadja a természetes homokrét legfinomabb szemcséit és iszapját és ez a réteg a végleges bélésű kavicsgyűrűje körül durvább szerkezettel fajtázódik. Normális igénybevételnel most már ezek a kutak csak minimális mértékben homokolhatnak; példákra hivatkozhatom, hol az általunk ily módon kikészített kutak fenekén több évi üzem után sem találtunk lerakódást, ellenben a vizet mindig kristály tisztán adják.

A végleges bélésű anyagául tervünkben az ónozott vörösréz költségeltük, mint amely anyag a fémek között rozsdásodásnak legjobban ellenáll. Az utóbbi időkben azonban a réz és ón ára oly nagy mértékben emelkedett, hogy három alternatív megoldás kiírását láttuk szükségesnek, nehogy a város a legdrágább megoldással kötve legyen. Kifogástalannak és egyesek szerint az ónozott vörösréznel is tartósabbnak mondható a vörösfenyő bélésű; pontos és gondos munka esetén megfelel a horganyozott kovácsvas. Ezek közül a munkálatok kiadása alkalmával tetszés szerint választhatni.

A kutak legfelső 15 méteres szakaszát 450^m-es öntöttvas csövekkel terveztük. Ez a szakasz ugyanis első-sorban a lesülyesztendő mélyszivattyu befogadására szolgál, tehát a szivókosár és talpszelep 23 méterig leereszthető

lesz. Ezt a szakaszt más csővel nem béleljük, az öntöttvas kellően ellenáll a rozsdásodásnak, — azonban alsó részén a 150^m-es bélésű és a 450^m-es cső közötti hézag erős portlandcement beton tömitő gyűrűt nyer s így — jóllehet a réteg vízáthatlan agyag, tehát külön tömitést nem igényel — ki lesz zárva a felső talajvíz beszivárgása.

Ennyit a kutak készítéséről, mellyel a fentiek szerint is párhuzamosan fog haladni azok szivattyúzása s az összes kutak elkészítése után az előirányzott 30 napos folytonos szivattyúzás.

A kutak költségeire vonatkozólag következő felvilágosítást adhatom:

Előirányozva van a kutakra 149,600 korona. Ezen előirányzat 5 évvel ezelőtt készült s azóta úgy a vas, mint a réz ára 40—100%-al emelkedett s emelkedtek a munkabérek is, ez az oka az ajánlatok áremelkedésének. A kutaknál mutatkozó több költséget reméljük a többi munkálatoknál megtakarítani s így reméljük, hogy a vízmű kiépítésére 1.300,000 korona elég lesz.

A viztoronyra nézve az a kérdés merült fel, hogy nem volna-e helyesebb a viztoronyt a szivattyutelep mellé építeni, ahelyett, hogy a város ellenkező oldalára jutna, továbbá hogy a tervezett utóbbi elrendezés mellett a víz nem fog-e a vasmedenczébe nyáron felmelegedni és megromlani? A kérdést laikus teszi és az laikusra vall.

A viztoronyban elhelyezendő medence rendeltetése: a napokintváltozó mértékű vízfogyasztás kiegyenlítése, a csővezetékben uralkodó nyomás állandóvá és egyenletessé tétele, tüzvész és utcza locsolás céljaira nagymennyiségű víznek állandó raktározása. Az utolsó célból tényleg lehetőleg nagyra vesszük, a víz felfrissítése szempontjából azonban éjjel-nappal gépüzem és tartalék gépcsoport esetén csak a napi fogyasztás 1/5-ére, jelen esetben 1000 köbméterre. Ha a viztoronyt a szivattyutelep mellé emeljük, úgy a város tulsó széléig a surlódási és egyéb ellenállások miatt nyomásából vizoszlopban kifejezve 8—10 métert veszít, elveszti továbbá a terepmagassági különbségnek megfelelő, kereken 10 métert; ezeket pótlendő tehát e megoldás esetén 35 m. nyomás elérésére, ugyanazon vízmennyiség szállítását feltételezve, 35+20=55 méter magas torony volna építendő, vagy pedig a 35 méteres torony az előirt vízmennyiséget csak 35—20=15 méter nyomás mellett adná.

A tervezett megoldás esetén ellenben a főnyomó csövek egyuttal elosztó csövek is, és vízfogyasztáskor csak a felesleges vizet szállítják a medenczébe. A viztorony 35 m. magassággal bír a terep és surlódó veszteséget pedig a gépberendezés győzi le aránylag igen csekély erőttel, tehát 35 méteres nyomás nem maximális, hanem minimális s ennél a nyomócsővezeték minden pontján nagyobb lesz. Előnyei tehát: kisebb magasságú viztorony, kisebb átmérőjű nyomócsövek — ugyanazon nyomású vízszállításnál csekély munkatöbbléttel.

A víz sem a csővezetékben, sem a viztoronyban nem hevülhet fel számottevő mértékig, lepfeljebb egy-két fokkal. A csővezeték 1.50 m. minimális mélységű földfedéssel lesz fektetve, a víz áramló sebessége tekintélyes, a medenczét pedig szigetelő anyag, fa, levegő és téglalburkolat fogja védeni a felmelegedés ellen. A víz egyébiránt nem is stagnálhat hosszabb ideig a medenczében, hanem állása napszakonként hol emelkedik, hol süllyed. Vegyük a konkrét üzemet. Feltesszük, hogy az üzemet reggeltől követjük s a medenczében egy bizonyos mennyiségű vizet találunk. A szivattyutelep állandóan és egyenletesen 60 másodperc-litert szállít. A délelőtti órákban utöntözésre és háztartási

célokra folyton emelkedik a vízvétel s lényegesen túllépi a 60 másodperc-litert s ekkor 60 litert a szivattyutelep, a többi a viztorony adja, amiből következik, hogy a viztorony medenczében a víz folyton kevesebbedig. Majd ismét csökken a vízvétel s a 60 másodperc-litert nagy része ismét a medenczébe jut. Este felé ut-, udvar-, kertlocsolásra, fürdésre és más célokra ismét abnormis nagy a vízfogyasztás: a medence részben kiürül mindaddig, míg a fogyasztás a pótlás alá nem süllyed.

Tűz esetén a tartalék gépcsoport is üzembe hozható s a tartalék kutak is bekapcsolandók.

Végre megjegyzem, hogy amennyiben a vízmű tárgyában bármely irányban kétely, vagy félreértés merülne fel, ez iránti felhívásra bármikor készséggel adok a tek. Bizottságnak kimerítő felvilágosítást.

Közigazgatásunk hiányai.

A kormánynak a törvényhatóságok és községek önkormányzati jogának biztosítására vonatkozó programja újra aktuálissá tette a törvényhatósági és községi közigazgatás reformját. A közigazgatás hiányai miatt különben is oly sok oldalról hangzott már el panasz, hogy a reformot tovább elodáznai nem is lehet.

Megköveteli ezt az állam és az állampolgárok érdeke is, mely egy pontosan működő közigazgatási szervezetet, valamint gyors és olcsó közigazgatást feltételez. Ahol a közigazgatás az állam sajátos viszonyaihoz és a gyakorlati élet követelményeihez nem alkalmazkodik, ott minduntalan hibák merülnek fel.

A vármegyei közigazgatásnak is az képezi egyik hibáját, hogy bár egészen más célokat szolgál ma már, mint amelyek megvalósítására egykor szerveztetett, keretei ennek dacára nem alakították át.

Az egykori várszerkezet, melyből a mai vármegyei élet kifejlődött, kezdetben tulnyomóan csakis hadi célokat szolgált s csupán a XV-ik század után alakult át mind határozottabb közigazgatási szervvé. Kezdetben tehát a népesség és a községi alakulás is leginkább csak azokban a várkerületekben terjedt el, melyek legnagyobb védelmet nyújtottak. A később életbelépő közigazgatási szervezet csak az egykori várkerület határai közé illeszkedett. Emiatt a vármegyei közigazgatást sok helyen igen nagy területre ki kellett terjeszteni s a várkerületnek a helyesebb közigazgatás céljából megfelelő kisebb kerületekre, járásokra való felosztását csak ott lehetett megvalósítani, ahol azt a vármegyei lakosság vagyoni helyzete megengedte.

Az ebből származott hibáknak szembeötlő példáit mutatja a mai közigazgatási beosztás.

Az ország 63 vármegyéje közül 13 van olyan, melyben a községek száma a háromszázat felülhaladja, míg 17 vármegyében a községek száma száznál is kevesebb. Pl Vas vármegyében 619 a községek száma. Csongrád vármegyének pedig csak 17 községe van.

A vármegyék 423 járásra vannak felosztva, melyek hatóságai 1964 nagyközség és 2569 körbe csoportosított 10,571 kisközség összesen 12,535 község területén végzik a közigazgatást. E felosztás, illetőleg csoportosítás szerint egy-egy járásra 29—30 község s egy-egy körre 4—5 község jutna. Ez aránytól azonban a járások és körök nagyon is eltérnek. Mert míg 177 járásban a községek száma a 31-et is felülhaladja, addig 231 járásban a községek száma 30-nál kevesebb s míg 537 körben a községek száma az 5-öt felülhaladja, addig 1176 körben a községek száma

4-nél is kevesebb. Pl. Békés vármegye csabai és gyomai járásaiban csupán 2—2 nagyközség van. Ezzel ellentétben Fejér vármegye székesfehérvári járása 24 nagyközségre és 5 kisközségre, Vas vármegye muraszombati járása pedig 114 kisközségre terjed ki. Vannak körök, melyekben csupán 2—2 kisközség van, míg több körben a községek száma a 10-et is felülhaladja. Ilyen Turóc vármegyében a tótrónai kör, mely 15 községre terjed ki.

A járások beosztása még egy és ugyanazon vármegye területén is aránytalan. Így pl. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 14 járásba beosztott 205 kis- és nagyközségéből egy-egy járásra 14—15 község jutna. Ehelyett 7 járásban 14-nél kevesebb község van (a kun-szt-miklósiban csak 6 nagyközség), míg 6 járásban a községek száma a 15-öt jóval felülhaladja (a gödöllői járásban 24 nagy- és 2 kisközség van). Vas vármegye 10 járásba beosztott 619 kis- és nagyközségéből egy-egy járásba 61—61 község jutna. Ehelyett 7 járásban 61-nél kevesebb község van (a kisczelliben 2 nagyközség és 39 kisközség), míg 3 járásban a községek száma a 61-et is jóval felülhaladja (a muraszombati járásban 114 kisközség van).

Ugyanilyen eltérés mutatkozik az egyes vármegyék területén belül fekvő körök között is. De még nagyobb az aránytalanság akkor, ha Vas vármegye muraszombati járását, mely községeinek számát tekintve, az egész országban a legnagyobb, más vármegyékkel hasonlítjuk össze. Mert 18 olyan vármegye van, melyek kis- és nagyközségeinek a száma 16 és 111 közt váltakozik, tehát kevesebb, mint a muraszombati járásé. S e vármegyék között is 5 van olyan, melyek lakosainak száma csupán kétszeresen mulja felül a muraszombati járás lakosságát, sőt a 2 járással biró Turóc vármegyének alig egy-két ezerrel több a lakossága.

Vannak járások és községek, melyek fekvésüknél és közlekedési viszonyaiknál fogva is sokkal közvetlenebb összeköttetésben vannak más vármegyék, más járások székhelyével, mint a saját vármegyei, illetőleg járási székhelyükkel.

Hogy ily aránytalanság és ily helytelen beosztás mellett a nagyobb vármegyék, járások és körök közigazgatása a kisebb vármegyék, járások és körök közigazgatásával lépést nem tarthat, sőt, ha csak a tisztviselők túlfeszített munkásságát ki nem fejtene, hibákat is mutat fel, az csak természetes.

A közigazgatásra vonatkozó reform-munkálatokban tehát legelső sorban is az eddigi aránytalanság megszüntetésére kell törekedni.

Az még nem baj, ha valamely terület (járás, kör) kisebb annál, mint amely az aránynak megfelel. Habár az sem helyes, hogy némely kis területen épen akkora hivatali apparátus működik, mint a nagyobbban, holott az ily kis terület közigazgatását a szomszédos terület hivatali személyzete is minden fennakadás nélkül elvégezhetné.

Baj csak az, ha a terület túlhaladja az arány szerinti mértéket. Mentül nagyobb valamely vármegye, járás, vagy kör és mentül több abban a lakosság és a községek száma, annál nehezebben lehet azt adminisztrálni s annál több a közigazgatási teendő. Az ilyen területeken az ellenőrzésre váró teendők nagy halmazánál és annál az elvnl fogva, hogy a közigazgatásban mindig csak egy vezethet, s hogy mindenért az alispán, a főszolgabíró és a jegyző felelős, rendszerint rossz és lassu a közigazgatás, a vármegye, a járás és a kör székhelyének a távolabb fekvő helyekről való felkeresése sok idő- és munkavesztéssel jár s míg a tisztikar naphosszat ott görnyed íróasztala mellett s lan-

kadatlanul küzd az ügyhátralékok feldolgozásán, addig minden intézkedés csupán papiroson marad s papiroson hajtatik végre és épen a legfontosabb állami érdekek, mint a közegészségügy, állategészségügy stb. szenvednek csorbát.

Ezen a hibákon csak egyes járásoknak, köröknek és községeknek más vármegyékhez, más járásokhoz, vagy más körhöz való csatolása, új körök és új járások létesítése, sőt egyes kisebb vármegyéknek más vármegyékkel való egyesítése segíthet.

A járások és körök arányosítását úgy kell végrehajtani, hogy egy körbe 4—5-nél több kis község és egy járásba 29—30-nál több község ne jusson, s hogy a közigazgatási hatóságok székhelye a birói, pénzügyi, posta- és távirdahivatalok székhelyével megegyezzen. Az ily beosztás mellett Csongrád, Esztergom, Fogaras, Hajdu, Moson, Turóc és Ugocsa vármegyék fentartása és külön központi igazgatása fölöslegessé válna.

Az új beosztás és arányosítással egyidejűleg meg kell állapítani a hivatali létszámot. S a személyzetet az általános létszámon felül csak azokban a vármegyékben, járásokban és körökben kell szaporítani, melyekben a népesség nagyobb száma, vagy a terület nagysága a tisztviselők fokozottabb tevékenységét valóban szükségessé teszi.

Amiként minden reformnál, úgy itt is szóba jön a pénzkérdés. Kétséget sem szenvedhet azonban, hogy e reformmal járó költségeket az államnak kell viselnie. Nemcsak azért, mert e költségekre a vármegyéknek és a községeknek egyáltalán nincs fedezete, hanem azon fontos állami érdekeknel fogva is, melyek a jelenlegi szervezetlenség miatt minduntalan fennakadást szenvednek.

Különben is a tervbe vett új választási eljárás a képviselő-választó kerületek új beosztását és kikerekítését is szükségessé teszi. Ezekkel a munkálatokkal kapcsolatban a járások és körök új beosztását is el lehet végezni, sőt a községenkénti választás is könnyebben megvalósítható lesz, ha a járási hatóságokat és a körjegyzőségeket szaporítjuk.

Dr. Bárdossy Jenő.

Az 1857-iki császárlátogatás költségei.

I. Ferencz Józsefcsászár császári — akkor még Magyarország koronázatlan fejedelme — 1857-ben meglátogatta Debreczen városát. A fogadtatásról az 1857 márczius 9-ikén tartott községtanácsülés intézkedett. Érdekes, hogy a községtanácsi ülésen jelen voltak közül csak egyetlen egy él: Némethujfalvi Simonffy Imre kir. tanácsos, nyugalmazott polgármester, aki akkor előadó jegyző volt.

Csorba János polgármester ékes szavakban fejtette ki az ülésen a fejedelmi pár érkezése felett való örömét, mire a községtanács a következő határozatot hozta: „A községi tanács a város méltóságához, az ünnepély magasztosságához és az öröm nagyságához képpent, hogy a fejedelmi párt nemcsak a városban, de saját házában is szemlélendheti, tekintettel a fogadtatási terveknek nagyszerűségére és izléssel több kidolgozására, valamint a czélba vett ünnepélynek történet részleteire, egyhangulag 50 ezer pengő forintot szavazott meg és amennyiben ez, mint előre mnelátott költség, másképpen közrendtanács hátramaradása nélkül nem fedezhetnék, figyelemmel a Nagyméltóságú Cs. Kir. Helytartósági Osztály Elnökségének leiratára, melyben a kirolalmi kölcsönnek, — melyek névre szólnak, elzalogosítását megengedte, de azt eddig a város nélkülöz-

hette, ezuttal a 200,000 pengő forint Debreczen város részére szóló birodalmi kölcsön kötelezvényeket zálogba tétetni rendeli, ebből 50,000 pengő forintot a célra utalványoz, a többiből pedig — amennyiben a folyó jövedelmek több okoknál fogva megakadtak és nagy számmal birói tárgyalás alá kerültek, április hónapban pedig a megvett pusztákért a rátafizetés a kincstárnak a még hátra levő részben okvetlen megadandó, odafordíttassék.

A községtanács továbbá elhatározta, hogy a Felső Asszonyinak, a Hon anyjának honi terményei vagy nemzeti jelvényei egy diszpéndyával kedveskedik, a nagy látogatás emlékére takarékmagtárt létesít, 24 személyből álló uri lovas bandériumot alakít, azonkívül legalább 400 közpolgár legnagyobb hatályt gyakorlandó banderialis öltözetben vonuland ki.

Ezután 14 bizottságot alakított.

1. *Banderialis bizottság*: Kaffka Károly, Rickl József, Merese Antal. ifj. Simon György, Megyeri Gábor, Hajdu Mihály, Héczei Szabó Antal, Komlóssy Lajos, Mészáros Elek és hat utczakapitány.

2. *Lófutatlási bizottság*: Kalmánczhelyi Gábor, Sipeki Balázs, Jeney József, Kiss Lajos, Kiss Sándor, Rikl Antal, Mihinszky Károly, Mészáros János (szijgyártó) és a mezőbirtokosok.

3. *Állatmutatási bizottság*: Jeney József, Kémeri Mikó László, Szikszay József, Erdei Mihály, Balla István, Pánczél István, Csabkó József, Somogyi Károly, Némethy János, Király József, Kovács János, Südy György. Tizedesek: Jámbor Ferencz, Polgári András, Molnár Mihály, Tóth András, Harsányi János, Sarkadi Mihály, Csizsár Ferencz.

2. *Kivilágítás és dekorációs bizottság*: Pfanschmied Károly, Varga mérnök, Komlóssy Imre, Beregszászi Pál, Gál építész, Tóth István asztalos, Bruckner Erneszt, Vecsei Imre, Gauner Pál, Szepessy és Gál, Farkas Ferencz, Bignio János városi mérnökök, Somogyi Károly, Radeczky József, Treleczyki Ferencz, Dávidházi Imre, Tóth Endre, Kardos István asztalos, Dolrai István asztalos, Horog Lajos, Lintai József rézműves, Renó József, Telegdi Lajos, Papp Sándor, Máté János, Koncz Lajos, Stenczinger Károly, Varga Károly festész, Beke Károly, Bodó Sámuel, Szentgyörgyi Elek, Csanak József, Berghoffer István, Daviti Antal, Széll János, Alibán Mihály.

5. *Udvari asztal szükségletének beszerzéseire alakult bizottság*: Dohányossy József, Kotlosnyik Simon, Horváth József, Fanay Ferencz, Kainváth Ignác, Khollda János, Tamássy Károly.

6. *Városházát rendező bizottság*: Kovács Lajos, Simon György, Tikos József, Király István, Faulvetter József, Budaházi József, Simonffy Sámuel, Bodó Sámuel, Fics Miklós, Billó Mórícz kárpitos.

7. *Muzsika és fáklyászene bizottság*: Szöllőssy János, Komlóssy Lajos, Nagy Károly, Buzás Pál, Veress László, Virbák Károly, Kéler Béla.

8. *Népiünnepély bizottság*: Szöllőssy János, Bujdosó Sándor, Bácsi László, Dávid János, Szabó József, Csonka Dániel, Boruzs Mihály, Silyje Sándor, Györffy Sándor, Kun Károly, Kertész György, Szécsei Sámuel, Sesztina Lajos, Makó István.

9. *Bankett bizottság*: Böszörményi Károly, Kis Orbán János, Hegedüs Károly, Farkas Ferencz, Nagy József, Kardos László, Bészler Károly, Tóth Sámuel, Percz József.

10. *Bál bizottság*: Simonffy Sámuel, Simonffy Imre, Komlóssy Imre, Liptay Pál, Redl György, Ditrich Antal

professor, Steinfeld Ignác, Gelenczei Pál, Áron Manó, Moll Gusztáv.

11. *Kert bizottság*: Vas Pál, Török Pál, Nagy József, Csáki Gergely.

12. *Utak, utczák és allék bizottsága*: Kádár Ferencz, Márton Károly, Ujfalussy Sámuel, az erdőszők, Veszprémi László, Kagyi Pál és a leánytanítók.

13. *Szállásoló és zugok bizottsága*: Szőnyi Lajos, Csapó Lajos, Molnár Ágoston, Barcsay István, Tar Károly, Svetits Mátyás, Szentgyörgyi Elek, Telegdi Lajos, Gönyei Károly, Haas Károly.

14. *Tüzoltó Bereitschaft*: Buzás Pál, Komádi Sándor, Szombathy István, Simon István, Horváth György ácsmester és kéményseprők.

A közgyűlés kimondta, hogy az összes szakosztályok vezére a polgármester legyen. A fejedelmi pár 1857 május 28-ikán délelőtt 1/2 11 órakor meg is érkeztek Debreczenbe, de itt csak rövid óráig időzött, amennyiben elsőszülöttjük súlyosan megbetegedett.

A fogadtatásról és a felségek debreczeni időzéséről az akkori polgármester ily jelentést tett:

„A lakosság hatást nem ismerő örömét csakis a felségek gyors távozása zavarta meg. A város ezen feledhetetlen alkalommal mind azt, amit a szeretett Fejedelem méltósága kívánt, mit a város becsülete s a nemzeti közérzet igényelt, tehetségükhöz képpert megtette s ennek folytán örömmel tudatja, hogy cs. kir. apostoli Ő Felsége mindazok felett, melyeket látott, tapasztalt személyéhez, melyeket pedig nem szemléltetett Albrecht főherczeg által legmagasabb megelégedését nyilvánítani, egyszersmind a loyális magatartást, felséges személyekénti hű ragaszkodásnak venni méltóztatott“. Ugyanekkor bejelentette, hogy a város a látogatást egy alkalmi feleratu emléktáblával megörökíti.

Az emléktáblát Gerenday Antal készítette és a községtanács ünepi ülés keretében leplezte azt le, mely alkalommal Csurka János polgármester a következő beszédet mondta:

„Művelt és meleg keblek sajátja az, hogy a körünkben és körülünk történt eseményeket, legyenek azok gyászosak vagy kedvesek, családunk, hozzánk tartozóink számára, még inkább az utókorára, megőrizni s őriztetni szeretjük.

A szobrászat az különösen, mely a művészek körében e czéllal foglalkozik, a véső legkisebb közlőnye az emlékezetnek.

Ily nézetek vezérlék ezen sz. kir. Debreczen városának köztanácsát, amidőn az, a nagy nevezetességű napot e nagy család, e város népének számára emlékezetessé akará tenni s elhatározta tétetni, az által kívánván a históriának állandó anyagot nyújtani azon szerencsés és ritka eseményre nézve, hogy a várost, e helyet Ő cs. kir. Apostoli Felsége I. Ferencz József Császárunk és Királyunk, így Császári Hitvese Erzsébet császárnénk és királynénk legmagasabb látogatásukkal boldogították.

Ezen eseményt mint örvendetést kívánta e sz. kir. városi köztanács magának az élő nemzedék gyarló emlékezetének is s még inkább a jövő nemzedék számára biztosítani s vésőt választva, az emlékezet gyámolítása engem bizott meg ebbeli közmegállapodásának végrehajtásával.

Ime, itt van felállítva e mű! Ugy hiszem diszes is, méltó is e mű arra, amit ezzel kifejezni és örökíteni akarunk, úgy hiszem azon fiui indulat és jobbhágyi ragaszkodás, melyet e köztanács örökíteni, állandósítani törekedett s akart, a véső által nem helytelenül s e város, ha illőleg van

4-nél is kevesebb. Pl. Békés vármegye csabai és gyomai járásaiban csupán 2—2 nagyközség van. Ezzel ellentétben Fejér vármegye székesfehérvári járása 24 nagyközségre és 5 kisközségre, Vas vármegye muraszombati járása pedig 114 kisközségre terjed ki. Vannak körök, melyekben csupán 2—2 kisközség van, míg több körben a községek száma a 10-et is felülhaladja. Ilyen Turóc vármegyében a tótprónai kör, mely 15 községre terjed ki.

A járások beosztása még egy és ugyanazon vármegye területén is aránytalan. Így pl. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 14 járásba beosztott 205 kis- és nagyközségéből egy-egy járásra 14—15 község jutna. Ehelyett 7 járásban 14-nél kevesebb község van (a kun-szt-miklósiban csak 6 nagyközség), míg 6 járásban a községek száma a 15-öt jóval felülhaladja (a gödöllői járásban 24 nagy- és 2 kisközség van). Vas vármegye 10 járásba beosztott 619 kis- és nagyközségéből egy-egy járásba 61—61 község jutna. Ehelyett 7 járásban 61-nél kevesebb község van (a kisczelliben 2 nagyközség és 39 kisközség), míg 3 járásban a községek száma a 61-et is jóval felülhaladja (a muraszombati járásban 114 kisközség van).

Ugyanilyen eltérés mutatkozik az egyes vármegyék területén belül fekvő körök között is. De még nagyobb az aránytalanság akkor, ha Vas vármegye muraszombati járását, mely községeinek számát tekintve, az egész országban a legnagyobb, más vármegyékkel hasonlítjuk össze. Mert 18 olyan vármegye van, melyek kis- és nagyközségeinek a száma 16 és 111 közt váltakozik, tehát kevesebb, mint a muraszombati járásé. S e vármegyék között is 5 van olyan, melyek lakosainak száma csupán kétszeresen múlja felül a muraszombati járás lakosságát, sőt a 2 járással bíró Turóc vármegyének alig egy-két ezerrel több a lakossága.

Vannak járások és községek, melyek fekvésüknél és közlekedési viszonyaiknál fogva is sokkal közvetlenebb összeköttetésben vannak más vármegyék, más járások székhelyével, mint a saját vármegyei, illetőleg járási székhelyükkel.

Hogy ily aránytalanság és ily helytelen beosztás mellett a nagyobb vármegyék, járások és körök közigazgatása a kisebb vármegyék, járások és körök közigazgatásával lépést nem tarthat, sőt, ha csak a tisztviselők túlfeszített munkásságát ki nem fejtene, hibákat is mutat fel, az csak természetes.

A közigazgatásra vonatkozó reform-munkálatokban tehát legelső sorban is az eddigi aránytalanság megszüntetésére kell törekedni.

Az még nem baj, ha valamely terület (járás, kör) kisebb annál, mint amely az aránynak megfelel. Habár az sem helyes, hogy némely kis területen éppen akkora hivatali apparátus működik, mint a nagyobbban, holott az ily kis terület közigazgatását a szomszédos terület hivatali személyzete is minden fennakadás nélkül elvégezhetné.

Baj csak az, ha a terület túlhaladja az arány szerinti mértéket. Mentül nagyobb valamely vármegye, járás, vagy kör és mentül több abban a lakosság és a községek száma, annál nehezebben lehet azt adminisztrálni s annál több a közigazgatási teendő. Az ilyen területeken az ellenőrzésre váró teendők nagy halmazánál és annál az elvnl fogva, hogy a közigazgatásban mindig csak egy vezethet, s hogy mindenért az alispán, a főszolgabíró és a jegyző felelős, rendszerint rossz és lassu a közigazgatás, a vármegye, a járás és a kör székhelyének a távolabb fekvő helyekről való felkeresése sok idő- és munkavesztéssel jár s míg a tisztikar naphosszat ott görnyed íróasztala mellett s lan-

kadatlanul küzd az ügyhátralékok feldolgozásán, addig minden intézkedés csupán papiroson marad s papiroson hajtatik végre és éppen a legfontosabb állami érdekek, mint a közegészségügy, állategészségügy stb. szenvednek csorbát.

Ezen a hibákon csak egyes járásoknak, köröknek és községeknek más vármegyékhez, más járásokhoz, vagy más körhöz való csatolása, új körök és új járások létesítése, sőt egyes kisebb vármegyéknek más vármegyékkel való egyesítése segíthet.

A járások és körök arányosítását úgy kell végrehajtani, hogy egy körbe 4—5-nél több kis község és egy járásba 29—30-nál több község ne jusson, s hogy a közigazgatási hatóságok székhelye a bírói, pénzügyi, posta- és távirtdahivatalok székhelyével megegyezzen. Az ily beosztás mellett Csongrád, Esztergom, Fogaras, Hajdu, Moson, Turóc és Ugocsa vármegyék fentartása és külön központi igazgatása fölöslegessé válna.

Az új beosztás és arányosítással egyidejűleg meg kell állapítani a hivatali létszámot. S a személyzetet az általános létszámon felül csak azokban a vármegyékben, járásokban és körökben kell szaporítani, melyekben a népesség nagyobb száma, vagy a terület nagysága a tisztviselők fokozottabb tevékenységét valóban szükségessé teszi.

Amiként minden reformnál, úgy itt is szóba jön a pénzkérdés. Kétséget sem szenvedhet azonban, hogy e reformmal járó költségeket az államnak kell viselnie. Nemcsak azért, mert e költségekre a vármegyéknek és a községeknek egyáltalán nincs fedezete, hanem azon fontos állami érdekeknel fogva is, melyek a jelenlegi szervezetlenség miatt minduntalan fennakadást szenvednek.

Különben is a tervbe vett új választási eljárás a képviselő-választó kerületek új beosztását és kikerekítését is szükségessé teszi. Ezekkel a munkálatokkal kapcsolatban a járások és körök új beosztását is el lehet végezni, sőt a községenkénti választás is könnyebben megvalósítható lesz, ha a járási hatóságokat és a körjegyzőségeket szaporítjuk.

Dr. Bárdossy Jenő.

Az 1857-iki császárlátogatás költségei.

I. Ferencz József ausztriai császári — akkor még Magyarország koronázatlan fejedelme — 1857-ben meglátogatta Debreczen városát. A fogadtatásról az 1857 márczius 9-ikén tartott községtanácsülés intézkedett. Érdekes, hogy a községtanácsi ülésen jelen voltak közül csak egyetlen egy él: Némethujfalvi Simonffy Imre kir. tanácsos, nyugalmazott polgármester, aki akkor előadó jegyző volt.

Csorba János polgármester ékes szavakban fejtette ki az ülésen a fejedelmi pár érkezése felett való örömét, mire a községtanács a következő határozatot hozta: „A községi tanács a város méltóságához, az ünnepély magasztosságához és az öröm nagyságához képpent, hogy a fejedelmi párt nemcsak a városban, de saját házában is szemlélendheti, tekintettel a fogadtatási terveknek nagyszerűségére és izléssel több kidolgozására, valamint a célba vett ünnepélynek történet részleteire, egyhangulag 50 ezer pengő forintot szavazott meg és amennyiben ez, mint előre említtett költség, másképpen közrendtanács hátramaradása nélkül nem fedezhetnék, figyelemmel a Nagyméltóságú Cs. Kir. Helytartósági Osztály Elnökségének leiratára, melyben a kiadalmi kölcsönnek, — melyek névre szólnak, elzálogosítását megengedte, de azt eddig a város nélkülöz-

hette, ezuttal a 200,000 pengő forint Debreczen város részére szóló birodalmi kölcsön kötelezvényeket zálogba tétetni rendeli, ebből 50,000 pengő forintot a célra utalványoz, a többiből pedig — amennyiben a folyó jövedelmek több okoknál fogva megakadtak és nagy számmal birói tárgyalás alá kerültek, április hónapban pedig a megvett pusztákért a rátafizetés a kincstárnak a még hátra levő részben okvetlen megadandó, odafordittassék.

A községtanács továbbá elhatározta, hogy a Felséges Asszonynak, a Hon anyjának honi terményei vagy nemzeti jelvényei egy diszpéndányával kedveskedik, a nagy látogatás emlékére takarékmagtárt létesít, 24 személyből álló uri lovas bandériumot alakít, azonkívül legalább 400 közpolgár legnagyobb hatályt gyakorlandó banderialis öltözetben vonuland ki.

Ezután 14 bizottságot alakított.

1. *Banderialis bizottság*: Kaffka Károly, Rickl József, Merese Antal. ifj. Simon György, Megyeri Gábor, Hajdu Mihály, Héczei Szabó Antal, Komlóssy Lajos, Mészáros Elek és hat utczakapitány.

2. *Lófuttatási bizottság*: Kalmánczhelyi Gábor, Sipeki Balázs, Jeney József, Kiss Lajos, Kiss Sándor, Rikl Antal, Mihinszky Károly, Mészáros János (szijgyártó) és a mezőbirtokosok.

3. *Állatmutatási bizottság*: Jeney József, Kémeri Mikó László, Szikszay József, Erdei Mihály, Balla István, Pánczél István, Csabkó József, Somogyi Károly, Némethy János, Király József, Kovács János, Südy György. Tizedesek: Jámbor Ferencz, Polgári András, Molnár Mihály, Tóth András, Harsányi János, Sarkadi Mihály, Csizsár Ferencz.

2. *Kivilágítás és dekorációs bizottság*: Pfanschmied Károly, Varga mérnök, Komlóssy Imre, Beregszászi Pál, Gál építész, Tóth István asztalos, Bruckner Erneszt, Vecsei Imre, Gauner Pál, Szepessy és Gál, Farkas Ferencz, Bignio János városi mérnökök, Somogyi Károly, Radeczky József, Treleczi Ferencz, Dávidházi Imre, Tóth Endre, Kardos István asztalos, Dolrai István asztalos, Horog Lajos, Lintai József rézműves, Renó József, Telegdi Lajos, Papp Sándor, Máté János, Koncz Lajos, Stenczinger Károly, Varga Károly festész, Beke Károly, Bodó Sámuel, Szentgyörgyi Elek, Csanak József, Berghoffer István, Daviti Antal, Széll János, Alibán Mihály.

5. *Udvari asztal szükségletének beszerzéseire alakult bizottság*: Dohányossy József, Kotlosnyik Simon, Horváth József, Fanay Ferencz, Kainváth Ignác, Khollda János, Tamássy Károly.

6. *Városházát rendező bizottság*: Kovács Lajos, Simon György, Tikos József, Király István, Faulvetter József, Budaházi József, Simonffy Sámuel, Bodó Sámuel, Frics Miklós, Billó Mórícz kárpitos.

7. *Muzsika és fáklyászene bizottság*: Szöllőssy János, Komlóssy Lajos, Nagy Károly, Buzás Pál, Veress László, Virbák Károly, Kéler Béla.

8. *Népiinnepély bizottság*: Szöllőssy János, Bujdosó Sándor, Bácsi László, Dávid János, Szabó József, Csonka Dániel, Boruzs Mihály, Silyje Sándor, Györffy Sándor, Kun Károly, Kertész György, Szécsi Sámuel, Sesztina Lajos, Makó István.

9. *Bankett bizottság*: Böszörményi Károly, Kis Orbán János, Hegedüs Károly, Farkas Ferencz, Nagy József, Kardos László, Bészler Károly, Téth Sámuel, Percz József.

10. *Bál bizottság*: Simonffy Sámuel, Simonffy Imre, Komlóssy Imre, Liptay Pál, Redl György, Ditrich Antal

professor, Steinfeld Ignác, Gelenczei Pál, Áron Manó, Moll Gusztáv.

11. *Kert bizottság*: Vas Pál, Török Pál, Nagy József, Csáki Gergely.

12. *Utak, utcák és allék bizottsága*: Kádár Ferencz, Márton Károly, Ujfalussy Sámuel, az erdőszők, Veszprémi László, Kagyi Pál és a leánytanítók.

13. *Szállásoló és zugok bizottsága*: Szőnyi Lajos, Csapó Lajos, Molnár Ágoston, Barcsay István, Tar Károly, Svetits Mátyás, Szentgyörgyi Elek, Telegdi Lajos, Gönyei Károly, Haas Károly.

14. *Tüzoltó Bereitschaft*: Buzás Pál, Komádi Sándor, Szombathy István, Simon István, Horváth György ácsmester és kéményseprők.

A közgyűlés kimondta, hogy az összes szakosztályok vezére a polgármester legyen. A fejedelmi pár 1857 május 28-ikán délelőtt 1/2 11 órakor meg is érkeztek Debreczenbe, de itt csak rövid óráig időzött, amennyiben elsőszülöttjük súlyosan megbetegedett.

A fogadtatásról és a felségek debreczeni időzéséről az akkori polgármester ily jelentést tett:

„A lakosság hatást nem ismerő örömét csakis a felségek gyors távozása zavarta meg. A város ezen feledhetetlen alkalommal mind azt, amit a szeretett Fejedelem méltósága kívánt, mit a város becsülete s a nemzeti közérzület igényelt, tehetségükhöz képegest megtette s ennek folytán örömmel tudatja, hogy cs. kir. apostoli Ő Felsége mindazok felett, melyeket látott, tapasztalt személyéhez, melyeket pedig nem szemléltetett Albrecht főherczeg által legmagasabb megelégedését nyilvánítani, egyszersmind a loyális magatartást, felséges személyekéni hü ragaszkodásnak venni méltóztatott“. Ugyanekkor bejelentette, hogy a város a látogatást egy alkalmi feleratu emléktáblával megörökíti.

Az emléktáblát Gerenday Antal készítette és a községtanács ünepi ülés keretében leplezte azt le, mely alkalommal Csurka János polgármester a következő beszédet mondta:

„Művelt és meleg keblek sajátja az, hogy a körünkben és körülünk történt eseményeket, legyenek azok gyászosak vagy kedvesek, családunk, hozzánk tartozóink számára, még inkább az utókorára, megőrizni s őriztetni szeretjük.

A szobrászat az különösen, mely a művészek körében e czéllal foglalkozik, a véső legkisebb közlönnye az emlékezetnek.

Ily nézetek vezérlék ezen sz. kir. Debreczen városának köztanácsát, amidőn az, a nagy nevezetességű napot e nagy család, e város népének számára emlékezetessé akará tenni s elhatározta tétetni, az által kívánván a históriának állandó anyagot nyújtani azon szerencsés és ritka eseményre nézve, hogy a várost, e helyet Ő cs. kir. Apostoli Felsége I. Ferencz József Császáruk és Királyunk, így Császári Hitvесе Erzsébet császárnénk és királynénk legmagasabb látogatásukkal boldogították.

Ezen eseményt mint örvendetést kívánta e sz. kir. városi köztanács magának az élő nemzedék gyarló emlékezetének is s még inkább a jövő nemzedék számára biztosítani s vésőt választva, az emlékezet gyámolítása engem bizott meg ebbeli közmegállapodásának végrehajtásával.

Ime, itt van felállítva e mű! Ugy hiszem diszes is, méltó is e mű arra, amit ezzel kifejezni és örökíteni akarunk, úgy hiszem azon fiui indulat és jobbagyi ragaszkodás, melyet e köztanács örökíteni, állandósítani törekedett s akart, a véső által nem helytelenül s e város, ha illőleg van

kifejezve, mely is akaratunkat s fiui indulatunkat utóda-inknak hosszú évek során át épségben s hiven nyújtja át.

Ha a községtanács eszméjét létesítetten s így akaratukat elérhettem, kötelességem teljesültének teherében találok megnyugvást, ha a mű tetszést is arat, a magyar művésze az érdem.

Legyenek e betűk, melyeket olvasunk s melyek most oly fényesek, keblünkben is minden időben és nemzedékről-nemzedékre fénylő, legyen törthetlen sajátunk a Trón és Király és jelölje ennek tegyük vallást erről most is nyilván: éltesse a mindenható Isten Ferencz József császárukat, királyunkat, éltesse Császári hitvesét, Erzsébetet, császárnénkat, királynénkat.

Az emléktábla a városház nagytermében, felette a császár ifjúkori képével meg volt egész 1906 ig, mely évben a közgyűlés ezen táblát a képpel együtt levétetni rendelte, helyéke Ő Felségének a magyar királynakna életnagyságu képét függesztette.

(Folyt. köv.)

A városok új jövedelme.

Említettük már, hogy a polgármesterek kongresszusát, mely az idén a kassai közigazgatási balesetek miatt már majdnem elmaradt, — Pozsonyban mégis csak meg fogják tartani. Erre az értekezletre Kőszeghy József nagyváradi városi főmérnök igen érdekes javaslatot terjeszt, melynek szövegéből a következő bő kivonatot közöljük:

Az újkor igényei a városi utczahálózatban sok újítást, változtatást, valóságos technikai reformációt követelnek. A megnövekedett forgalom czélszerű lebonyolítása, új középületek elhelyezése egészségügyi, közoktatási és szépiintézmények létesítése mindmegannyi újabb és újabb feladatok elé állítják a városok vezetését. A régi szűk és szabálytalan utczákon épült háztömbök helyett a közönség egészséges, széles és közlekedésre alkalmas utakat és tereket követel és a lakosság szaporodása az utcasoroktól távol fekvő üres telkek beépítését teszi szükségessé.

Az ily városfejlesztési intézkedéseket különösen nehéz azokban a városokban végrehajtani, melyeknek háztartásában a bevételeket meghaladó kiadásokat közköltővel (pótadóval) kell kiegyenlíteni. Ennek emelésétől a közönség nagyon idegenkedik és ugyahogy, csak akkor engedélyezi, ha oly követelmények létesítésének költségeiről van szó, melynek előnyét az összlakosság élvezi, például vízvezeték, csatornázás, iskolák, kórházak, közbiztonsági intézmények. Ennek ellenében teljes erejével szabadkozik oly beruházásoknak közpénzen leendő megvalósítása ellen, melyeknek előnyét közvetlenül csak bizonyos és különösen, ha éppen a vagyonosabb társadalmi osztályok, vagy csak egyes városrészek, esetleg csak egyes utcák élveznék. Még nagyobb az ellenzés, ha ily rendelkezéssel az illető városrész fejlesztése, a távolabb fekvő utcák, vagy háztömbök értékét csökkenthetné.

Ily esetben a közönség gyakran a közpénznek még kicsiny mértékben leendő felhasználását is ellenzi és követeli, hogy e munkálatoknak költségeit azok a tulajdonosok viseljék, kiknek ingatlanai a munkálat végrehajtása folytán értékükben emelkednek. E követelmény megvalósításával elérkeztünk az intézményhez, melyet az angol műnyelven Improvinti Charge-nak, mindennapiasan pedig Betterment-nek nevez és melynek lényege az, hogy ha valamely utcanyitás, tér, vagy utcabővítés, akar önmagában, akár kapcsolatosan valamely közintézménnyel a városi pénztár ter-

hére létesül és a közpénznek ily felhasználása következtében a szomszédos telkek, vagy házak értéke lényegesen és állandóan emelkedik: a város közönsége e telkek és házak tulajdonosaitól követelheti, hogy az adófizetők pénzén szerzett értéknövekedés, illetve nyereségük egy részét a városi pénztárnak és ekként a fizetőket is beleértve, a város adóterhét viselő egész lakosságnak megtérítsék.

Imerteti ezután az angol rendszer fejlődését s rátér a magyar jogszabályok között előforduló hasonló intézkedésekre.

A Betterment intézménye — mondja a javaslat — hazai jogrendszerünkben sem egészen ismeretlen, sőt nyomát országos törvényben is megtaláljuk, amennyiben a vízjogról szóló 1885. XXIII. t.-cz. 43. §-a így intézkedik:

„Ha vízrendezési és lecsapolási munkálatok által idegen földbirtok értéke növekedik: a munkálatok létesítője jogosítva van az illető terület birtokosától a munkálatok költségeinek haszonaránylagos viselését követelni“.

A Betterment alapfogalata bár merev formában megtalálható városaink kövezési szabályrendeletében is, midőn a közpénzen létesített új gyalogjáró, vagy utburkolatok mellett fekvő házak tulajdonosait a burkolatok előállítására fordított közkiadások bizonyos hányadainak megtérítésére kötelezi.

Azt hiszem, nincs hazánkban egyetlen egy város vezetősége sem, mely ne érezze annak a helyzetnek súlyosságát, hogy sok városfejlesztési ügyét a szükséges pénzalap hiánya miatt végrehajtani nem lehet. Ugy vagyunk ezzel mindannyian, hogy sok városrendezési dolog már csak akkor került kivitelre, amikor a képviselőtestület a szükséglet nyomása elől egyáltalán kitérni nem tud. Ez pedig szerfelett káros állapot, mert az ingatlanok értéke egyre emelkedik és ugy ez a körülmény, mint az időközben létesülő új magánépítkezések a szabályozások kivitelét folyvást drágábbá teszik. Meg kell tehát ragadnunk minden alkalmat és módot, mely a városi pénztáraknak a szabályozások keresztülvitelére és közművek létesítésére alapot terem. Egy ily alap kétségtelenül a Betterment intézménye is, melynek helyes és üdvös voltát tagadni nem lehet. Magam is nevezetes példákat tudnék említeni arról, hogy városunkban közpénzen végrehajtott utca- és térkubikozás, valamint létesített közintézmény a szomszédos házak jövedelmét mily óriási mértékben szőktette fel anélkül, hogy ezeknek tulajdonosai a városi pénztár rendkívül nagy kiadásaihoz egy fillérrel is hozzájárultak volna.

Tagadhatatlan, hogy a helyes megoldás egy, az egész országra szóló és mindnyájunktól olyannyira sürgetett városi törvény lenne, mert ez a Betterment intézményét alaposan és egyöntetűen rendezné. De a törvény létesítésének hiánya nem ok arra, hogy a Betterment-et az egyes városok az 1896. évi XXII. t.-cz. értelmében alkotandó szabályrendeletekben már most ne valósítsák meg és nem tételvezhető fel, hogy ami a brünni példa szerint Ausztriában lehetséges volt, nálunk megvalósítható ne legyen.

Tisztelettel javaslom tehát, hogy a Betterment meg-honosítása érdekében méltóztassék a nagyméltóságú belügyi m. kir. miniszter urnál javaslattal élni, hogy az illetékes miniszteriumok képviselőinek és a városok vezetőinek bevonásával tartandó értekezlet döntsön azokról az irányokról, melynek szemmel tartása esetén a miniszterium az alkotandó szabályrendeleteket jóvá fogja hagyni.

A javaslatot nyomtatásban az összes városi törvényhatóságoknak megküldték, így Debreczen városának is.

Miniszteri rendelet.

57,121. szám.

M. kir. vallás és közokt. minisztertől.

Valamennyi megye és törvényhatósági város közönségének.

Az izr. orsz. irodához és az orth. izr. központi irodához f. évi július hó 13-án 57,121. sz. a. intézett rendeletem másolatát oly felhívással küldöm meg a közönségnek tudomás és megfelelő eljárás végett, hogy az izr. anyahitközségeknek jóváhagyás végett hozzon a közönség útján bemutatandó alapszabályai felterjesztése alkalmával a fentebbi rendelkezésekre figyelemmel legyen és az izr. fiókhitközségek és imaházi egyesületeknek jóváhagyást nem igénylő alapszabályai csak abban az esetben helyezze el levéltárban megőrzés végett, ha az alapszabályok rendelkezései a kir. tanfelügyelőség véleménye szerint nem ütköznek az iskolaügyek rendezésére vonatkozó fentebb részletezett törvényes rendelkezésekbe.

Az elsőfoku közig. hatóságokat utasítsa, hogy a területükön létező izr. fiók hitközségeknek és imaházi egyesületeknek esetleg őrizetőkben levő alapszabályaik a törvényhatóság levéltárában leendő elhelyezés végett a közönséghez terjesszék fel.

Budapest, 1906 július hó 13-án

Apponyi.

A rendelet így szól:

57,121. szám.

M. kir. vallás és közokt. minisztertől.

Az izr. országos irodának és a magyarországi autonóm orth. izr. hitfelekezeti irodájának.

Ismételten tapasztaltam, hogy az izr. anyahitközségeknek jóváhagyás végett hozzám benyújtott alapszabályai, valamint az izr. fiókhitközségeknek és imaházi egyesületeknek fennálló gyakorlat értelmében a törvényhatósághoz benyújtott alapszabályai a tanügyi vonatkozású részeikben nélkülözik a törvényekben, rendeletekben vagy egyéb jogszabályokban megszabott kimerítő intézkedéseket, vagy az alapszabályoknak vonatkozó rendelkezései sok esetben a törvényekkel, rendeletekkel és a törvényes gyakorlattal nincsenek összhangzásban.

Módot akarván tehát nyújtani arra, hogy az izr. anyahitközségek esetleg hiányos, illetve a törvényes rendelkezésekkel ellenkező szövegezésű alapszabályainak ismételt helyesbitése által az alapszabályoknak általam leendő jóváhagyása késedelmet ne szenvedjen, valamint, hogy megakadályozandó az, hogy a jóváhagyást nem igénylő izr. fiókhitközségi és imaházi egyesületi-alapszabályok ugyancsak ilyen rendelkezéseket ne tartalmazzanak, elrendelem, hogy a szóban forgó alapszabályokban, ha azok az iskolaügyről rendelkeznek, az izr. anyahitközség, fiókhitközség és imaházi egyesület saját jól felfogott érdekében az alábbiakkal azonos rendelkezésű intézkedések vétessenek fel:

Az iskolaszék teendői általában:

a) Az iskolaszék felügyel az iskola belső ügyeire, jelesül a rendtartás, a tanítás módszere és iránya, a tanulók testi és szellemi épségben maradása és a fegyelem fentartása tekintetéből; felügyel továbbá a hitoktatásra, ugy a hitközségi iskolában, valamint az izr. tanulók által látogatott nép-, polgári- és középiskolákban.

b) Megállapítja a hitközségi tanítók létszámát és javaslatot tesz új állások szervezése, esetleg beszüntetése, valamint a tanítók javadalmazása iránt.

c) Választja a tanítót. d) Meghatározza minden egyes tanítóra nézve azon osztályt, melyet a jövő tanévben vezetni fog.

e) A hitközségi tanulók beiratásánál az iskolaszék is képviselve van egy tagja által.

f) Megállapítja, a tanítótestület meghallgatása után, a használandó tan- és kézikönyveket és beszerezteteti a szükséges taneszközöket.

g) Megrendeli, a tanítótestület meghallgatása után, az ifjusági és tanítókönyvtár gyarapítására való könyveket.

h) Tárgyalja és végleg megállapítja, a tantestület előterjesztése alapján, a tantervet és órarendet és ellenőrzi annak pontos végrehajtását.

i) Intézkedik a tíz havi szorgalmi idő kezdete és befejezése, valamint az évközben tartandó szünetnapok iránt.

j) Alkalmazza az iskolamulasztók irányában a törvényes rendelkezést.

k) Jelen van a tanfelügyelő iskolalátogatásánál és felmutatja a bevett könyveket és órarendet.

l) Gondoskodik, hogy az iskolát hetenként egy-egy tagja meglátogassa.

m) A tanulók szülei, vagy gondviselői és a tanítók közt fennforgó panaszokban elsőfokulag jár el.

n) Fegyelmet gyakorol a tanítók személye fölött és azokat mulasztásaik, hanyagságaik, vagy kihágásaikra szóval, vagy írásban figyelmezteti. Ha ezzel czélt nem érne, jelentést tesz a közig. bizottsághoz.

o) Meghatározza a tanév végén tartandó záróvizsga idejét, a vizsgát kirendelt tagjai által vezeti, meghatározza a jutalomdíjak minőségét és mennyiségét és a tantestület részéről jutalmazásra ajánlott tanulóknak a jutalom tárgyakat kiadja.

p) Kiadja évi jelentését a tanintézet összes viszonyairól.

r) Szükség esetén intézkedik a tanítók helyettesítése iránt, az egy hónapnál hosszabb időre terjedő helyettesítést azonban az előljárásnak bejelenti.

s) Javaslatot tesz a tandíj megállapítása iránt a közgyűlésnek.

t) Megállapítja a tandíjmentességet.

u) Az iskolaszéknek határozatai ellen a közgyűléshez lehet felebbezni, kivéven a tanítóválasztási és fegyelmi ügyeket, melyeknél a közig. bizottság a felelbiteli fórum.

Az iskolaszék szervezete.

Az iskolaszék hét tagból áll, kiket a hitközségi közgyűlés választ.

A főrabbi, a hitközségi elnök és az igazgató-tanító hivatalból tagjai.

Az iskolaszék saját kebeléből választ titkos szavazás útján elnököt, alelnököt és jegyzőt.

Mindezekről az irodát oly felhívással értesítem, gondoskodják, hogy az izr. anyahitközségeknek, fiókhitközségeknek és imaházi egyesületeknek jövőben alkotandó alapszabályai ezzel ellenkező rendelkezéseket ne tartalmazzanak.

Az izr. fiókhitközségek és imaházi egyesületek alapszabályainak egy-egy példánya a törvényhatósági levéltárban fog őriztetni.

Budapest, 1906 július hó 13-án.

Apponyi.

Hirek.

— **Kinevezés.** Abrányi Kornélt, a miniszterelnökségi sajtóiroda főnökét a király miniszteri tanácsossá nevezte ki.

— **A főjegyző szabadságon.** *Vecsey Imre* főjegyző, lapunk főszerkesztője négy heti szabadságát megkezdte és Abbáziába utazott.

— **A nagykirályi törvényszék.** Nagykirály városa mozgalmat indított, hogy a városban törvényszéket állítsanak fel. Az új törvényszéket részben a szatmári, részben pedig a nagyváradai és zilahi törvényszék területéből kellene kihasítani. A szatmáriak azonban mozgalmat indítottak a terv megvalósítása ellen.

— **Az ellenőrző szemle elmarad.** A honvédelmi miniszter sürgős intézkedés végett körrendeletben értesítette az összes törvényhatóságokat, hogy az idén a közös hadsereg és honvédség tartalékos legénységének ellenőrző szemléit, valamint a népfelkelés időszakai jelentkezéseit nem kell megtartani. A tartalékos tisztek ellenőrzési szemléjét azonban az idén is megtartják.

— **Az adókvetítő bizottság tagjai.** Elnök: Megyery Pál ügyvéd, elnökhelyettes: Szücs Géza dr., előadó: Nagy József pénzügyi titkár, jegyző: Bugyi Gyula. Rendes tagok: Kovács Mihály fűszerkereskedő, Szilágyi Bálint ügyvéd, póttagok: Tóth István építész, Donogán István kereskedő, Czeglédy Gyula birtokos, Piros Béla lakatos. A bizottság f. hó 16-án azaz csütörtökön d. e. 9 órakor kezdi meg működését a városháza nagytermében.

— **A csendőrkerületi parancsnokság Debreczenben.** A belügyminiszteriumban most dolgoznak a csendőrkerület új beosztásán és szaporításán. Hir szerint a tárgyalások befejezése után Debreczen is kapna kerületi parancsnokságot.

— **A képviselőválasztás névjegyzéke ellen felebezés nem érkezett be.** Tegnapelőtt járt le a határidő.

— **A király születése napja.** Debreczen városa is impozáns módon akarja kivenni részét a király születése napja alkalmából rendezendő ünnepekből. A város törvényhatóság bizottsági tagjaihoz Kovács polgármester a következő értesítést küldte: Első Ferencz József apostoli királyunk Ő felsége születésének ez évi évfordulati napján, folyó évi augusztus hó 18-án, a református nagytemplomban reggeli 8, a római katolikus templomban reggeli 9 és az izraeliták imaházában (Deák Ferencz-utca) délelőtt 10 órakor hálaadó istentisztelet tartanak, amiről tisztelettel értesitem. Gyülekezés a városháza nagy tanácstermében reggeli 7 és fél órakor.

— **A Bocskay-szobor bizottság ülése.** A Bocskay-szobor bizottság a hét elején ülést tartott. Az ülésen jelen voltak: Veszprémy Zoltán főispán, Kovács József polgármester, Vecsey Imre főjegyző, Oláh Károly, Körner Adolf tanácsnokok, Komlóssy Arthur, Magoss György, Simonffy Imre és Degenfeld József.

Kevéssel fél tizenegy óra után nyitotta meg az ülést Veszprémy Zoltán a szobor bizottság elnöke. Bejelentette, hogy Kovács József polgármester Hiermann Ferencz budapesti ércöntő gyárostól a szobor öntvényét 1000 koronáért megvásárolta és szóbeli szerződés kötött arra nézve, hogy a szobor öntvénye október 15-re Debreczenbe szállíttassék.

Ennek tudomásul vétele után Oláh Károly mutatott be két tervezetet a bizottságnak, amelyeket Holló Barna budapesti szobrász küldött meg. A tervezet egyik része, mely teljesen a budapesti Bocskay-szobor alapzata mintá-

jának felel meg, 6900 koronába, míg a tervezet másik része amely egy mellékalak nélküli alakzatot ábrázol 4400 koronába kerül.

Hosszas vita után a bizottság elhatározta, hogy Holló Barna ajánlatait nem fogadják el, hanem e helyett megbizák Tóth András debreczeni szobrászt a felállítandó Bocskay-szobor alapzatának elkészítésével. Elhatározták továbbá, hogy a Tóth András által készítendő szobor alapzatnak teljesen a budapesti Bocskay-szobor mintájára kell elkészülni.

Oláh Károly indítványozta ezután, hogy az ünnep előkészületeire már eleve tegyék meg a szükséges intézkedéseket. Bejelenti, hogy a szobor leleplezési napján a Csokonai-kör matinéét rendez. Itt azonban felmerült az a kérdés hogy a matinéét a leleplezést megelőzőleg vagy pedig utána tartásuk meg. Oláh Károly indítványozta, hogy a Csokonai-kör által rendezendő matinéét a leleplezési ünnepély után tartásuk meg.

Több felszólalás után elhatározták, hogy ebben a tárgybán a bizottság most nem határoz, hanem megbizza Oláh Károlyt, hogy a rendezendő ünnepélyről tárgyaljon a Csokonai kör vezető embereivel és annak eredményeiről a legközelebb megtartandó ülésen számoljon be a bizottságnak.

Az ülés 12 órakor ért véget.

— **Rovancsolás az aradi városházán.** Aradról jelentik: György Henrik belügyminiszteri számtanácsos pénteken délután váratlanul Aradra érkezett és a városházára ment, ahol megtartotta a pénztárak hivatalos rovancsolását. A belügyminiszter kiküldöttét gróf Károlyi Gyula főispán fölterjesztésére rendelték ki. A váratlan rovancsolást kapcsolatba hozzák a városházán a legutóbb történt két sikkasztással, bár hivatalosan kijelentik, hogy a multban is minden különös előzmény nélkül szokásos volt ilyen rovancsolás.

— **Közigazgatásunk főbajai** címmel figyelemreméltó kötet jelent meg, amely bizonyára érdekelni fogja a szakköröket. A tanulmányokból álló munkának dr. Detre László a szerzője, akinek a közigazgatási irodalomban jó neve van. A könyv ára 5 korona.

— **Podolszky Béla utóda.** Ismeretes, hogy Podolszky Béla műhelyfőnököt a kereskedelmi miniszter Budapestre helyezte át. — Podolszky utódjául Strickel Károly felügyelőt a budapesti „északi műhely“ főnökét helyezik Debreczenbe.

— **Érdekes kérdést** olvasunk a Jogtudományi Közlönyben. Tíz éven aluli gyermek tudvalevően a vasutakon a rendes menetdíjnak felét fizeti, már most egy ily 10 éven aluli gyermek részére téríti jegyet vesznek és a gyermek a visszautazáskor meghaladja a 10-ik évét és így a féláru utazásra jogosító kora elmúlt! Kell-e a különbözetet megtéríteni Eger, a kiváló vasuti jogász, igenlően dönti el a kérdést.

— **A rádium gyógyító hatása.** A mult esztendőben a Prága melletti st. joachimsthal uránbányákban több apró forrásra bukkantak, amelyek különböző sóanyagokat tartalmaznak. Ezen források közül különösen az „Egyetértés“-tárnában lévőek nagyon sok rádiumot tartalmazván, Neusser dr. európai hírvé bécsi egyetemi orvostanár kísérleteinek eredményeként most megállapította, hogy a radioaktiv viz erős gyógyhatású és a csuszajok, rheuma és ischias fellépésénél kiváló eredménnyel alkalmazható. Ezen orvosi véleményre támaszkodva az idén már tizenkét beteg gyógykezeltette magát Joachimsthalban és a kúra az összes ese-

tekben nagyon eredményes volt. A joachimsthaliak éppen ezért elhatározták, hogy egy, a modern igényeknek megfelelő fürdőházat építtetnek, amelyben a 300 méter mélységből felszínre hozott radioaktív vízzel fogják gyógykezeltetni a betegeket.

— **Debreczen a kolozsvári színház megnyitása.** Kolozsvár városa meghívta Debreczont a szeptember hó 7-én tartandó színházi ünnepségre. A régi kolozsvári színházban záró-előadást tartanak 7-én, 8-án pedig megnyitják az új színházat. A város képviselőtársasága fogja magát a jelentőségteljes ünnepre.

— **Tisztviselők fizetési pótléka.** Debreczen város 2400 koronán alóli tisztviselői tegnap kérvényt adtak be a városi tanácshoz, amelyben azt kérik, hogy tekintettel a minden oldalról érezhető drágaságra, a város drágasági pótlékban részesítse őket. A tanács a kérelmet ki fogja adni a jog- és pénzügyi bizottságnak.

— **A város martonfalvi birtoka még nincsen minden kétséget kizárólag elteleknyelve s a határok nincsenek pontosan megállapítva.** A város most a minisztertől a birtokhatár pontos megállapítása miatt betétszerkesztőbizottság kiküldését kéri.

— **A Békésmegyei Gazdasági Egyesület** Belicsy Géza elnöklété alatt ülést tartott, amelyben elhatározták, hogy az egyesületnek a vándorcigánykérdésben kidolgozott javaslatát, mely lényegében megegyezik az Országos Magyar Gazdasági Egyesület állásfoglalásával, felterjesztik a földművelésügyi miniszteriumhoz. Ugyancsak javaslatot terjeszt elő az egyesület a vármegyéhez is a szarvasmarha tenyésztés irányának a megye viszonyainak megfelelő megváltoztatása érdekében. A népies háziipar fejlesztése végett az egyesület háziiparbizottságot alakít, amelynek feladata lesz a háziipari szövetkezetek létesítése. Foglalkozott a választmány a mezőgazdasági érdekképviselet kérdésével is. Beható vita után kimondotta, hogy az érdekképviselet megteremtését oly módon óhajtáná, miszerint minden község külön gazdasági egyesületet alkotna, a községek egyesülete képezné a megyei szervezetet, három-négy megye a kerületi kamarát, amelyeket bíraskodási joggal kell felruházni. A kamarák által delegált egy-egy tag alkotná az Országos Gazdatanácsot, amelynek meghallgatása nélkül nem lehetne mezőgazdasági törvényjavaslatot a képviselőház elé terjeszteni. Elhatározta az egyesület, hogy a mezőgazdasági érdekképviselet ily módoni szervezése érdekében országos akciózt indít.

— **Apróságok mindenhol.** A Britisch muzeum könyvtárát 1905-ben 210,940 ember látogatta, kiolvastán 1.599,562 könyvet. (Csakhogy ott nyáron nem pihennek az egész éven át semmivő könyvtári tiszt urak.) Naponként tehát átlag 711 ember egyenként 7 könyvet olvasott.

Londonban még augusztusban megjelenik a négy kötetre tervezett „Bur háború” című munka első része. A mű csak 540 ezer koronába kerül. Ez évben még két kötet jelenik meg, az utolsó 1907-ben.

Ma, kínai tábornok, 250 ezer emberrel Mnkden alatt van, hogy végleg kikergesse a csunguz bandákat Mandzsuriából.

A Suez csatornában Rangonból Bréma felé való útjában elsüllyedt a Sophie Rickmers német gőzös. Szerdán emelték ki.

A Meduza nevű cirkáló a hamburgi kikötőben való befutásakor neki ment a rakodópartnak. A hajó erős sérüléseket szenvedett.

Az ausztráliai újságokban most sok olyan apróhirdetés jelenik meg, amelyekben „japanese gentlemen” ajánlkoznak Melbourneban és Sydneyben a japán nyelv tanítására.

A königsbergi egyetem archivumaiban egy okmányt találtak, amelyből kitűnik, hogy Kantnak, a logika és metafizika tanárának, 1900 korona évi fizetése volt.

Párizsban a College de France udvarában, felállítják I. Ferencz francia királynak, ez intézet alapítójának a lovasszobrát.

— **Pályázat fővárosi hivatalnoki állásokra.** A székesfőváros tanácsa a hivatalnoki létszámhoz tartozó több állásra hirdet pályázatot; ezek a következők: három II. osztályú fogalmazói állás (2000 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); egy főmérnöki állás (5000 korona fizetés, 1000 korona lakáspénz); egy statisztikai hivatali igazgatói állás (5000 korona fizetés, 1600 korona lakáspénz); egy

vásárcsarnoki felügyelői állás (3000 korona fizetés, 1000 korona lakáspénz); egy vásárcsarnoki számsegédi állás (1600 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); két számvevőségi II. osztályú számsegédi állás (2000 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); két számvevőségi számsegédi állás (1600 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); egy adószámveteli II. osztályú számtisztai állás) 2000 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); egy adószámveteli számsegédi állás (1600 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); két központi pénztári II. osztályú tisztai állásra (1600 korona fizetés, 700 korona lakáspénz); egy központi pénztári gyakornoki állásra, 1000 korona segély-díjjal, amely két ízben 200—200 koronával emelkedik; három iroda-segéd-tisztai állásra (1400 korona fizetés, 600 korona lakáspénz). A vonatkozó kérvényeket, a tanácshoz czimezve, a segéd-hivatalhoz kell benyújtani augusztus hónap 18-ik napjáig. Az njonnan megválasztottakkal szemben a főváros hatósága egy évi próbaidőt köt ki.

— **Értesítés.** Az előfizetők nevének egyszernél többször felvétele a távbeszélő előfizetők névsorába. A közönség érdekében megengedtem, hogy 1906. évi augusztus hó 1-től kezdve a távbeszélő hálózatokhoz csatlakozó előfizetők állomásaira vonatkozó adatok (az állomás kapcsolási száma, az előfizető neve, foglalkozás, lakcíme stb.) az érdekeltek ebbeli kérelmére a távbeszélőhálózatok előfizetőinek betűrendes névsorába egyszernél többször is felvétesse az alábbi feltételek mellett: 1. A távbeszélő hálózatok előfizetőinek névsorába minden előfizető neve ingyen csak egyszer vehető fel. Az egyszeri felvétel szövege nem haladhatja meg a 70 betűt. A 70 betűbe nem számíthatnak be a) a kapcsolási szám, b) a lakáscím olyan helyeken, ahol az előfizető lakására vonatkozó közelebbi adatok (kerület, utca, házsám) felvétele meg van engedve; a) a főállomáshoz csatlakozó mellékállomások számának megjelölése (p. o. 3 mellékállomással) a főállomás nyilvános vagy időszak jellegének feltüntetése) p. o. „nyilvános állomás, nyári vagy téli állomás V/I—X/31”; végül e) oly mellékállomásoknál, amelyek a névsorba a főállomás számával vannak felvéve, az a hivatkozás, hogy a főállomás kinél van berendezve (p. o. főállomás az alapítványi bérpalota kezeléségnél). 2. az előfizető, aki állomását egynél több elnevezéssel kívánja a névsorba felvételni, minden egyes felvételért 6 korona évi díjat fizet. A díjfizetés mellett való felvételre nézve is az előző 1. pont alatt foglaltak irányadók. 3. Ha a díjköteles szöveg 70 betűnél többet tartalmaz, a 70 betűt meghaladó díjköteles szövegnek minden 35 betűje után további 3 korona évi díj fizetendő. A 70, illetve 35 betűnél kevesebb betűt tartalmazó szövegrész teljes 70, illetve 35 betűnek számít s mint ilyen 6, illetve 3 koronával díjaztatik. 4. A 2. és 3. pontok alatt megállapított díjak a naptári év kezdetén egy összegben és előre esedékesek és az előfizetési díjakkal együttesen szedetnek be. A lefizetett díjakról a hivatal (pénztár) nyugtát állít ki. 5. Évközben bejelentett olyan díjköteles szövegek felvételeért, amelyek az év folyamán kiadott névsorok mindegyikében már nem jelethettek meg, a fennebb megállapított díjnak az a hányada fizetendő, ahányszor az évben a névsor még megjelenik. (P. o. ha a névsor évenként négyszer jelenik meg s a díjköteles szöveg csak az év második felében kiadott két névsorba volt felvehető, az előfizető a koronának felét fizeti. 6. Akik a névsorba már ez idő szerint is egyszernél többször szerepelnek, azokra nézve a jelen rendelet határozatai 1907. évi január 1-től kötelezők. 7. A közhatalóságok, közhivatalok és közjótékonytárgyakat gyakorló intézetek állomásaira vonatkozó adatok az állomást bérlő hatóság stb. külön kérelmére és az 1. pont alatt említett terjedelemben egyszernél többször is felvehető a névsorba díjmentesen, azonban ezek is csak legfeljebb háromszor.

Budapest, 1906 július hó 18-án,

Kossuth s. k.

— **Előfizetési felhívás.** Fővárosi és vidéki lapokban elszórta megjelent mulattató históriáimat gyűjtöttem össze egy kötetbe azok számára, kik nemcsak a fehér asztalnál, hanem könyvből is szeretnek mulatni. Könyvem árát a lehető legolcsóbbra, egy koronára szabtam, hogy könnyen megszerezhető legyen. Anyagi haszonra nem vágyom. A tiszta jövedelem felét ezennel felajánlom a helybeli siketnéma iskola céljaira. Aki hát mulatni óhajt pár órát és jótékonytárgyat akar gyakorolni, vegye meg e könyvem. A körülbelül 10—12 nyomtatott ivre terjedő könyvet izléses kiállításban a városi nyomda fogja kiállítani s ha kellő pártolásban részesül, szeptember közepére meg fog jelenni. Előfizetések, valamint előjegyzések a városi könyv-

nyomdába küldendők. Előfizetéseket elfogadnak a helybeli lapok szerkesztőségében, az összes könyvkereskedésekben és tőzsdékben. A jótékony célra tekintettel az összes előfizetők neveit közölni fogom könyvemben. Gyűjtők 10 példány után egy ingyen példányt kapnak. Debreczen, 1906 július hó. Szini Péter a „Mulattató Historiák” szerzője.

— **A légy irtásáról.** Chautemesse tanár nemrégben a párisi orvosi akadémiában meglepő előadást tartott a légyről és kimutatta, hogy ez a szapora rovar a kolera egyik főterjesztője. A fölolvadás után a *Matin* tízezer frankos jutalmat tűzött ki annak, aki a légy irtására a legjobb módot kitalálja. A *Matin* díjáért 265 felelet pályázott, amelyek közül egy bizottság választotta ki a legjobbat. Ebben a bizottságban volt a híres, nemrég elhalt Brouardel, ott voltak továbbá Roux, Chautemesse és Rouvier tanárok. A díjat egyhangulag a *Musca delenda* (a legyet ki kell irtani) jellegű dolgozatnak ítélték oda, amelynek szerzője azonban ismeretlennek kíván maradni.

Miután egyetlen légy kétszáz petét tojik, mondja a szerző, egyszerű számítással rájövünk, hogy egyetlen légyből hat nemzedék múlva száz miliárdnál is több származhatik. A már kifejlett rovart pusztítani teljesen hiábaváló fáradság. A legyet csak álcájában lehet elpusztítani, amikor a trágyadombok és egyéb piszkos helyek tele vannak vele. Hosszas kísérletek alapján meggyőződtem arról, hogy a légy álcáját a nyers olaj azonnal megöli. Ez az olaj igen olcsó és fertőtlenítő ereje nemcsak pillanatnyi, hanem igen tartós és a későbbi peték kikelését is megakadályozza.

A tudós-bizottság kijelentette, hogy ez a dolgozat a kérdést teljesen megoldja és ők mindenben egyetértenek vele. Érdekes még, hogy a pályázók között volt a román királyné is, akit a bizottság bronzéremmel tüntetett ki. Mindenesetre érdekes lenne megtudni, hogy a poétalelkű királynő hogyan oldotta meg ezt a nagyon is praktikus kérdést.

— **A törvényhatósági tisztviselők összeférhetlensége.** A belügyi kormány a törvényhatósági tisztviselők szolgálati pragmatikájának elkészítésével kapcsolatban, rendezni kívánja a városi és vármegyei tisztviselők összeférhetlenségi ügyét is. E tárgyban már több felirat és javaslat érkezett a belügyi kormányhoz, melyek a megyei szervezési szabályrendeletek olyképen való módosítását kérik, hogy megyei és közigazgatási tisztviselő érdekelt részvénytársaság és szövetkezet igazgatóságának, illetve felügyelő-bizottságának tagja ne lehessen s csak kivételesen engedtessek meg, hogy az alispán egyes helyi érdekű vasutak igazgatóságában tagként részt vegyen. Gróf Andrássy Gyula belügyminiszter a szolgálati pragmatika elkészítésénél fel fogja használni e feliratokat és javaslatokat, mert a belügyi kormány is úgy tapasztalta, hogy a bizottságokba tulnyomólag nem a független bizottsági tagokat, hanem az érdekelt tisztviselőket delegálják és így a közhatalom mindinkább a tisztviselők kezébe jut, ami ellenkezik az önkormányzat követelményeivel. A vasuti bizottsági tagságok betöltésére nézve a belügyi kormány olyképp kívánja rendezni az inkompatibilitás kérdését, hogy vármegyei és városi tisztviselők érdekelt helyi érdekű vasuttársaságok igazgatóságában és felügyelő-bizottságában helyet nem foglalhatnak, mert a nevezett tisztviselői állások összeférhetetlenek ezekkel a tisztségekkel, miután az illető társaságok közigazgatási ügyeit a törvényhatósági tisztviselők intézik. A főispánok, mint a kormány küldöttjei, a vasuti igazga-

tóságokban tagként amugy is szerepelnek, a belügyminiszter azért feleslegesnek tartja, hogy a törvényhatósági bizottság is delegálja a főispánt.

— **A nagyerdei gyógyfürdő.** Hányan vannak városunkban is, akik elmennek hidegviz kurára meszsze idegenbe, tengerpénzt áldozva, holott a hidegvizgyógyimódot ép úgy használhatják a Nagyerdőn, hol a vizgyógyimód minden modern eszköze, a fürdőbérlet elismert szaktudománya, lelkiismeretes gyógykezelése rendelkezésükre áll. A fürdőbérlet Balkányi Ede dr. főorvos a legnagyobb áldozatkészséggel tartja fenn a fürdőt, nagy költséggel felszerelte azt a modern higiénia minden eszközével oly és olcsó áron kuráltathatja magát mindenki, mint sehol a világon. A víz alkalmazása gyógycélokra, hőmérsék-, alak- és időtartam tekintetében oly sok változatosságot enged, hogy azt a legkülönbözőbb betegségeknel eredménnyel alkalmazhatjuk. Általában a vizgyógyimód edzőleg, éltetőleg és erősítőleg hat. Az anyagcsere fokozódása, az idegrendszernek kedvező befolyásoltatása által a beteg szerveknek megváltozott működésük idéztetik elő. Sem fiatalja, sem öregje nem zárandó ki a hidegvizgyógyimód alól. A fiatal szervezet erőteljesebben fejlődik és gyarapszik mellette, míg a magasabb korban a hanyatló erőket felélénkíti és a lassan működő szerveket felfrissíti. Eredménnyel alkalmazható tehát a vizgyógyimód és annak különféle alakja: 1. Súlyos betegségek utáni elgyengüléseknél. 2. Erősödési és edzési szempontból, a légzőszerveknek huruto állapotra való hajlamánál. 3. Táplálkozási zavaroknál, u. m. vérszegénység-, sápkór-, kövesség-, köszvény-, görvélykór- és cukorvizelésnél. 4. Gyomor-, bél- és máj betegségeknel. 5. Vérkeringési zavaroknál, vértululás- és aranyeres bántalmaknál. 6. Rheuma- és idegbántalmaknál. 7. Az idegrendszer megbetegedéseinel, a neurasthenánál, ennek sokoldalú jelenségeinel, a mint: fejförccs, szédülés, fejnnyomás, levertség, szellemi és testi kimerültség, álmatlanság, asthma, ideges szívbántalmak, a gyomor-, bél- és nemi szervek neurastheniájánál, hysteriánál, Basedow-féle betegségnél, görcsös és hűdéses állapotoknál. — A nagyerdei hidegvizgyógyintézet modern és czélszerű berendezése, fekvése és kitünő puha vize fölötté alkalmas tényezők a vizkurának sikeres használatára. Fővárosi szakértői személyzet végzi a teendőket, az árak mérsékeltek. Orvosi felügyelet. Az intézet egész nap nyitva férfiaknak: d. e. 9 óráig és d. u. 5–8 óráig; nőknek: d. e. 9 órától d. u. 5 óráig. Kiki keresse meg elvesztett egészségét a nagyerdei hidegvizgyógyintézetben.

Szerkesztői üzenetek.

D. A. A felebezés fent van a miniszteriumnál, ahol azt — tekintettel az ügy sürgős voltára — hamarosan elintézik.

— **y — s.** Attól az iránytól, melyet az ön által említett ügyben magunknak kijelöltünk, eltérni nem fogunk. Igaz, hogy most hallgatunk, de már legközelebb szép terveket mutatunk be olvasóinknak.

Szöllősgazda. Az elemi csapások által sújtott szőlőknek adandó adókedvezmények iránt az 1883. XVII. t-cz. 8. és 9. szakaszai, az 1883. XLIV. t-cz. 49. szakasza s az 1891. I. t-cz. rendelkezik. Tessek ezen törvényeket elolvasni.

C. I. Jászberény. A cikkelyt köszönettel felhasználtuk. Jól esett a távoli hang, mely elismeri haladásunkat.

Öndódi birtokos. Nem igen törődünk azzal, hogy a Hortobágy hasznosítására vonatkozó cikkelyeink nem nyerték meg az ön tetszését. Annál kevésbé felelünk azon levelére, melyet szerkesztőségünkhöz küldött. Aki nem ért arabusul, az ne beszéljen arabusul. Végül még csak annyit jegyezzünk meg, hogy a hozzánk küldött levél hangja olyanforma, mint ha azt nem egy magyar birtokos, hanem egy megvadult kondás bojtár írta volna.

Építő. Most folynak a tárgyalások, de hogy milyen eredménnyel, az ügy érdekében még ez idő szerint nem hozhatjuk nyilvánosságra.

K. S. Méltóztassék panaszával a rendőrséghez fordulni. Az ügy sokkal kisebb és jelentéktelenebb, hogysem lapban közölni érdemes volna.

Drágaság. Minden egyes esetet tessék a rendőrségnel jelenteni. A hatóság ez idő szerint dicséretes szigorúsággal keresi a hamis mértékkel dolgozókat. A visszaélések csak akkor lesznek orvosolhatók, ha minden egyes eset be lesz jelentve.

Iparos. Szent István napja épp oly munkaszünetes nap, mint a vasárnap.

Uri divat, kalap és fehérnemű üzlet Békés Lajos Debreczen, Piacz-u. 44. dr. Ujfalussy-ház. Angol női bluzsokat, férfi fehérneműket és kelen-gyéket mérték szerint a legszebb kivitelenben készít.